

HARFİYAT KAMYONLARI

Roni Margulies (İstanbul, 1955-2023) İlk ve orta öğrenimini Şişli Terakki ve High School'da tamamladıktan sonra Robert Kolej'den mezun oldu. 1972'de Londra'ya giderek iktisat okudu; uzun yıllar burada yaşadı. İngiliz şiirinden çevirileri 1975'te *Soyut* dergisinde, ilk şiirleri 1983'te *Tan* edebiyat seçkisinde çıktı. *Yazko Çeviri*, *Gergedan*, *Adam Sanat*, *Varlık*, *Gösteri*, *Defter*, *Sombahar*, *kitap-lık* gibi dergilerde şiirler, çeviriler ve yazılar yayımladı. Ted Hughes, Philip Larkin, Thom Gunn ve Yehuda Amichay'dan şiir çevirileri var.

Kitapları

Şiir: *Her Rind Bilir* (1991), *Gün Ortasında* (1992), *Mağrur Olma Padişahım* (1994), *Bilirim Niye Yanık Öter Ney* (1996), *Elsa* (1999), *Uzaklıklar / 1984-1995 Şiirleri* (2000), *Saat Farkı* (2002; Yunus Nadi Şiir Ödülü), *TK1980* (2006), *Apollo Yılları* (2010), *Telgrafçiçeği / Toplu Şiirler* (2014), *Ornitoloji* (2017), *Harfiyat Kamyonları* (2024).

Diğer: *Manastır'da İlân-ı Hürriyet / 1908-1909 Fotoğrafçı Manakis Biraderler* (1997), *Gülümser Çocukluğum Ardımdan* (2000), *Şiir, Yahudilik Vesaire* (2004), *"Bugün Pazar, Yahudiler Azar"* (2006), *Larda Yüzen Al Sancak* (2007), *Kalpsiz Dünyanın Kalbi* (2009), *Ya Seyahat!* (2011), *Sen Kalk da Ben Yatam – Tören, Bayrak, Heykel* (2015), *The Terrible Türk – Batı'nın Gördüğü "Türk"* (2016), *Ailem ve Diğer Yahudiler* (2018), *Türk'ün Hizmetçisi – Türkiye'de Azınlık Olmak* (2020).

Roni Margulies'in
YKY'deki kitapları

Mağrur Olma Padişahım (1994)
Bilirim Niye Yanık Öter Ney (1996)
Manastır'da İlân-ı Hürriyet /
1908-1909 Fotoğrafçı Manakis Biraderler (1997)
TK1980 (2006)
Apollo Yılları (2010)
Harfiyat Kamyonları (2024)

RONİ MARGULİES

HARFİYAT KAMYONLARI

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

7 • Önsöz / Şavkar Altınel
Yolun Sonundaki Şiir

13 • Harfiyat Kamyonları
14 • Altmış Beş
15 • Sebep
16 • Hüzünlü müsünüz?
17 • Kertenkele
18 • Bahçe Kapısı
19 • Son Tren

21 • Harfiyat Kamyonları II
22 • Yaprak Gölgele
23 • Isınıyorum
24 • Keskin Bir Çılgılık
26 • Londra Kaldırımları
27 • Balear Adaları
28 • Yahudiliğin Bireysel Tarihi
29 • Can Pazarı
30 • Sadece
31 • Birden
32 • Son Bir Kez
33 • İğne İplik

34 • Yolun Sonu
35 • Yağmur Damlasının Sonu
36 • Mektup

39 • Harfiyat Kamyonları III
40 • Ziyafet
41 • Dağlar
43 • Çakıl Taşları
44 • Yaklaşabilmek
45 • Kozmoloji
46 • Kumsal
47 • Her Bir Tel
48 • Limon Dilimleri
49 • Gördüm
50 • Spectrum
51 • Hayal Kırıklığı
53 • Son Sigara
54 • Zafer

Yayın Notu:

19 Temmuz 2023 tarihinde yaşamını yitiren Roni Margulies'in bu kitabı, dostları Şavkar Altınel ve Mustafa Arslantunalı tarafından hazırlanarak yayınevimize teslim edilmiştir.

ŞAVKAR ALTINEL

YOLUN SONUNDAKİ ŞİİR

Bazen arkadaşım Roni'yi düşündüğümde A. E. Housman'ın Birinci Dünya Savaşı'nda yok olan kuşak için yazdığı dördlüğü hatırlıyorum:

*Yatıyoruz burada böyle ölü olarak
Çünkü ülkemizi utandırmamayı seçtik.
İnsan ha yaşamış ha ölmüş, etmez zaten fark,
Ama gençler eder sanır; bizler de gençtik.*

Bu kısacık şiir, İngiltere'nin her köşesinde rastlanılan savaş anıtlarına kazınmış basmakalıp kitabelerden çok da farklı olmayabileceği izlenimini veren bir şekilde başlasa da, öyle devam etmiyor. Housman'ın elinde işçilik ile duygu arasında kusursuz bir denge kuran çarpıcı bir epigrama dönüştüğüne tanık oluyoruz. Peki ama, hayatın bir değeri ve anlamı olduğunu sanırken ölmek gerçekten de kaderlerin en acısı mı? İnsanın böyle bir inanç için gerekli olan gençliği kaybettikten sonra yaşamaya devam etmesinin daha da zor olduğu, Roni'nin ömrünün son yıllarında tam da bu sorunla karşı karşıya kaldığı söylenemez mi?

Elbette gençliğin kaybı, ne kadar etkileyici olursa olsun, sonuçta hepimizin yaşadığı tanıdık bir deneyim. Öyle olmasaydı, Wordsworth'ün bir yaştan sonra kapıldığı, dünyanın şanının geçtiği duygusu başka bir yüzyılda başka bir ülkede kendini aynı dönüm noktasında bulan Yahya Kemal'de, hayatı bir camın ardında gösteren tılsımın bozulduğu şeklinde tekrarlanamazdı.

Ama burada biraz farklı bir durumdan söz ediyorum. Roni kronolojik (yani bu dünyada geçirdiği yıllarla ölçülen) yaşının yanı sıra bir de doğal (yani doğasını yansıtan) yaşı olan insanlardandı. Kronolojik gençliğini ardında bıraktıktan sonra da doğal çağı olan gençliğe özgü davranış ve tutumları sürdürdü. Hiçbir şeyin onu yere serecek güce sahip olmadığına, gerçeği yalnız bildiğine değil, başkalarına da kabul ettirebileceğine, dünyayı değiştirmesinin mümkün olduğuna inanmaya devam etti. Dolayısıyla da, daha yirmi yaşına gelmeden alıştığı içki ve sigarayı bırakmayı nasıl aklından geçirmediyse, onlarla aynı dönemde keşfettiği devrimciliği bırakmayı da aklından geçirmedi.

Yaşlıları çoktan bir işe girmeye, evlenmeye, mal mülk edinmeye başlamışken, bir yandan bohem bir hayat süren, bir yandan da köşebaşlarında *Sosyalist İşçi* gazetesini satan, gösterilere katılan, grevcilerle omuz omuza polise karşı koyan Roni'nin ilk andan beri bana arkadaşlarının teker teker evlerine dönmesiyle boşalan sokakta kalmayı seçen cesur ve meraklı bir çocuğu çağrıştırdığını söyleyebilirim.

Onu izleyen, kronolojik olarak artık kesinlikle olgunluk çağındaki Roni'yi tanımlayabilmem biraz daha zaman aldı. Kimseyle yaşayabileceğine inanmadığından hayatını tek başına sürdürmesi onun da cesareten yoksun olmadığını kanıtlıyordu, ama esas önemli olan kişisel ilişkileriydi. Ben dahil herkesin apolitik olduğu yakın çevresinden düzenli olarak işittiği, siyasi duruşunu alaya alan sözlerin ("Proleter devrim nasıl gidiyor?", "Sınıfsız toplum bu yıl gelecek mi dersin?") ciddiye alınmaması gereken arkadaşça takılmalar olduğunu tabii biliyordu. O kadar önemseydiği bir konuya bu şekilde yaklaşılmasını gene de ne kadar rahatsız edici bulduğunu ancak bir gün bana "Neden hepiniz böyle yapıyorsunuz?" dediğinde anladım. Bir parti toplantısından, arkadaş sofrasından ya da o anki sevgilisiyle gittiği sinema ya da tiyatrodan döndüğünde onu karşılayan boş evin sessizliğinde yatmaya giderken her seferinde bir an camda durduğunu sanmıyorum. Ama durup da Londra'nın karanlığa gömülü çatılarıyla sarı sokak lambalarına baktığında, en derin inançla-

rının ona en yakın olması gereken insanların gözünde bir anlam taşımamasının, tek başına yaşamasına eklenerek sonunda bu şehirde çeyrek yüzyıl sürecek büyük yalnızlığını oluşturduğunu duymuş olmalı.

Ardından da tabii, ömründe attığı en önemli iki adımdan biri olarak gördüğü Türkiye'ye dönüşü ve orada yaşadığı düş kırıklıkları geliyor. Söz etmem gereken son ve en önemli Roni, o dönemde gerçekleşen oluşumunu ancak bir kıtanın öbür ucundan izleyebildiğimden, benim için bazı açılardan bir ölçüde karanlıkta kalan bir figür, ama yolunun sonuna geldiği kesin. Düşünce ve idealleri değişmemiş, ama dünyanın da değişmediğini, hiç kimsenin hiçbir şey öğrenmediğini, her alanda eski hata ve haksızlıkların durmadan tekrarlandığını görmekten yorulmuş gibi. İstediklerini gerçekleştirmenin elinde olduğuna artık inanmadığı, içinde umut ya da hatta öfke değil, yalnızca hüznün olduğu izlenimini veriyor. Altmışından sonra bir noktada ansızın altüst olmasına yol açan bir şey olmuş, gençliğin büyük özgüveni ve gücü sonunda onu terk edip geride yalnızca kronolojik yaşını bırakmış. Böyle bir şokun sağlığının bozulmasına katkısının, sigara paketlerinin üstündeki uyarılara kulak asmasından daha büyük olduğunu düşünmeden edemiyorum. Dahası, bu kitaptaki en önemli şiirlerden “Altmış Beş”e bakılırsa kendisi de aynı görüşte:

*Hiçbir şey bana hayatımda
koymadı bu yaşa girmek kadar.*

“Birden” adlı şiirde de yaşlılığın onu gafil avlayışı vurgulanıyor:

*Nasıl oldu?
Ne zaman oldu?
Anlayamadım.
Hiç beklemiyordum.
Yaşlandım birden.*

Kitabın bir bütün olarak sergilediği ise Roni'nin yaşlanmasının şiiri üzerindeki etkileri. Bundan önceki kitaplarında yer alan şiirlerin en iyilerini okurken, bu düzeye ulaşabilen birisinin, kendini o kadar fazla sayıda ilgi alanı ve uğraş arasında bölüştürmeseydi, daha da yüksek bir düzeye çıkabileceğini çok düşünmüşümdür. Tam aklıma gelen şekilde olmasa da, ilerideki sayfalarda okuru gerçekten de her şeyi yazmaktan başka işi de, avuntusu da kalmamış bir yaşlı adamın tuhaf bir dalgınlık havası içinde kendini, hayatını ve dünyayı anlamaya çalıştığı bir dizi olağanüstü şiir bekliyor. En hafifleri bile buruk, çoğu derin bir kederle dolu, birkaçı da dayanılmaz; ama yenilgilerden söz etmeleri sonucun edebi açıdan bir zafer olmasını engellemiyor. Hayatı boyunca gençliğe özgü değerleri yücelten Roni en iyi ürünlerini verebilmesi için her şaire gerekli olan o özel konuyu sonunda yaşlanmakta bulmuş.

Son yıllarda Türkiye'de yayımlanan en iyi şiir kitaplarından biri olan *Harfiyat Kamyonları*'nın ciddi ölçüde yankı uyandırıp uzun süre tartışılmasını bekliyorum. Umarım değinilen yanlarından biri de inşaat yerlerinde yapılan kazı işlerinden kaynaklanan topraklarla eski yapılardan kalan molozları, geri kazanma tesislerine taşıyan yük araçlarından gelen adı olur. Roni bunlara ilişkin olarak sık yapılan yazım hatasından yararlanarak kamyonlar dolusu harfle çalıştığını düşlemiş. Ama "Harfiyat Kamyonları" adını taşıyan bir değil üç tane şiir yazmaya gerek duymuş olması, bilinçaltında yattığını sezdiği ama açıkça dile getirmekte zorlandığı daha geniş kapsamlı bir benzetmeye işaret ediyor gibi. Gerçekten de şiir –ya da, daha doğrusu, bütün edebiyat– hayatlarımızın enkazından geri kazanılmış daha yalın, anlamlı ve kalıcı bir "ikinci hayat"tan başka ne ki? Bu mucizevi dönüştürüme bir ad bulmalıyız. Belki de "harfiyat"ı bir yazım hatası olarak görmeyi bırakıp "harflere aktarmak" anlamında kullanabileceğimiz bir kelime ya da hatta edebiyat terimi olarak görmeye başlamanın zamanı geldi: Bir daha kendisinden haber alamayacağımız bir şairin bize son armağanı da bu olabilir.

HARFİYAT KAMYONLARI

Şiirler
RONİ MARGULİES

HARFİYAT KAMYONLARI

“Harfiyat mı? Ne harfiyatı?”

“Öyle yazıyor baba, bak.”

“Olamaz oğlum, yanlışın var.”

Çok olmamış sökeli okumayı.

Kelime de zor, tüm kelimeler gibi.

Açıp gazeteyi bakıyorum tekrar.

Netçe okunuyor renkli fotoğrafta:

“ve inşaat yıkıntı atığı taşıma...”

Uzattıyorum babama, “Bak, harfiyat!”

Takıp gözlüklerini alıyor eline gazeteyi.

Gülüyor önce uzun uzun. Sonra...

Hava kararıyor gözlerinin içinde sanki.

Diyecek, diyemiyor.

Bir şey biliyor ama bana söyleyemiyor gibi.

Yıkıntıyla, yorulmakla, başaramamakla ilgili.

ALTMİŞ BEŞ

Gecenin içinde keskin bir telefon sesi,
açılıyor, uzaklaşıyor biri konuşa konuşa,
bir uçak geçiyor hızla Kurtköy'e doğru;
gözlerimi açtığımda canavarlar avlanıyor
karanlık odamın külrengi duvarlarında.

Biliyorum, saatler var daha sabaha,
geceler uzun çünkü, gölgeler gaddar.
Hiçbir şey bana hayatımda
koymadı bu yaşa girmek kadar.

SEBEP

Karanlık bir koridorda,
kalabalık bir yol kenarında,
sahilde, tatilde, bakkalda,
bir korku düşerdi bazen
gençken içime durduk yere,
anlamsız, soyut, aptalca...
Geçer giderdi hızla sonra,
anlaşılmazdı ne olduğu,
neden olduğu.

Arada bir şimdilerde
yine düşüyor içime
birden midemi tırmalayan,
kalbimi bir el gibi sıkın,
beklemediğim bir korku.
İşin kötüsü artık şimdi
ne soyut ne de aptalca,
anamlı ve gerçekçi.
Ve çıkmıyor aklımdan sebebi.